

JAN KOSIK (Wrocław)

UWAGI O RODZAJACH ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA WADY RZECZY I WADY PRAC BADAWCZYCH W PRAWIE POLSKIM

I

Według art. 471 k.c. „dłużnik obowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi”¹. Obok tej zasady do zabezpieczenia wykonania zobowiązania, zwłaszcza w obrocie uspołecznionym, służy osobna instytucja, mianowicie kara umowna². O jej znaczeniu może świadczyć okoliczność, że zajmuje ona niepoślednie miejsce w kręgu kodeksowym przepisów o skutkach niewykonania zobowiązań z przepisem art. 471 na czele. Oto według art. 483 k.c. strony mogą zastrzec w umowie, że w razie niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania naprawienie wynikłej z tego szkody nastąpi przez zapłatę określonej sumy, mogą więc zastrzec karę umowną. Jednak zastrzeżenie to może dotyczyć tylko zobowiązania niepieniężnego, ponadto bez zgody wierzyciela dłużnik nie jest uprawniony do zwolnienia się z zobowiązania przez zapłatę owej kary. Według art. 484 k.c. jej pierwszym znamionym rysem jest to, że bez względu na wysokość poniesionej szkody należy się ona wierzycielowi w wysokości zastrzeżonej na wypadek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, gdy to nastąpiło. Drugi rys: jeśli strony nie postanowiły inaczej, nie można żądać

¹ Co do wykładni tego przepisu zwłaszcza J. Dąbrowa, [w:] *System prawa cywilnego. Prawo zobowiązań — część ogólna*, Ossolineum, 1981, s. 759 i n.

² W tej materii J. Szwaja, *Kara umowna według kodeksu cywilnego*, Warszawa 1967; A. Klein, *Ocena systemu kar umownych ogólnych warunków umów sprzedaży i dostawy na tle praktyki*, [w:] *Zagadnienia prawne obrotu towarowego*, Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, nr 193, Katowice 1977; J. Kosik, *Odpovednost za nesplneni nebo nenalezite splneni smlouvy o vyzkumných pracích*, [w:] *Technický rozvoj a hospodarské právo*, Brno 1976; W. Czachórski, *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa 1974, s. 255 i n.; S. Buczkowski, Z. Nowakowski, *Prawo obrotu uspołecznionego*, Warszawa 1971, s. 160 i n.; S. Włodzicka, *Prawo gospodarcze. Zarys systemu. Część ogólna*, t. II, Warszawa 1982, s. 333 i n.

odszkodowania przekraczającego wysokość zastrzeżonej kary. Trzecim rysem jest upoważnienie dłużnika do żądania zmniejszenia kary umownej, gdy zobowiązanie zostało wykonane w znacznej części, również wówczas, gdy występuje rażące wygórowanie kary umownej. Na podstawie art. 485 k.c. znajduje ona odpowiednie zastosowanie w sytuacjach, które podpadają pod przepis szczególny, według którego dłużnik nie wykonujący lub nienależycie wykonujący zobowiązanie niepieniężne obowiązany jest zapłacić wierzycielowi określoną sumę, nawet bez umownego zastrzeżenia w tym względzie.

W nauce wyróżnia się kilka funkcji przewidzianej w kodeksie „kary umownej”. Po pierwsze, wchodzi w grę jej funkcja represyjna, którą ujawnia już jej nazwa, a nadto ustalenie, że należy się ona bez względu na wysokość poniesionej szkody. Po wtóre, pełni ona funkcję kompensacyjną, wyraźnie widoczną w przytoczonych postanowieniach. Z kolei uzewnętrznia się jej funkcja prewencyjna, przyczynia się ona bowiem do ujawnienia wadliwości w pracy danego podmiotu i skłania czy zmusza do usunięcia niedociągnięć. Dalej, jej rola procesowa, ma ona przecież wpływ na skrócenie sporu między stronami, skoro wierzyciel nie jest obowiązany do wykazania wysokości szkody. Wreszcie jawi się jej tzw. stymulacyjna funkcja, która ma — według ogólnego zapatrywania — specjalny walor w obrocie uspołecznionym. Otóż uważa się, że kara umowna mobilizuje dłużnika do wykonania zobowiązania. Właśnie ze względu na nią nie może on się spodziewać braku sankcji w wypadku braku czy znikomości szkody. Trzeba płacić karę wskutek samego niewykonania czy nienależytego wykonania zobowiązania. Powstanie więc roszczenia o zapłatę kary umownej nie zależy od powstania szkody u wierzyciela. Jednak istnieje pogląd, że i do tego roszczenia stosuje się zasadę ogólną wyrażoną w art. 471 k.c., w konsekwencji dłużnik może się uwolnić od zapłaty kary, gdy tylko udowodni, że niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania wynika z okoliczności, za które on nie odpowiada.

Przewidziana w k.c. kara umowna jest ujęta jako wyłączna, jednak strony mogą zrezygnować z tego ujęcia postanawiając, że dopuszczalne jest żądanie odszkodowania, przekraczającego wysokość zastrzeżonej kary (art. 484 § 1 *in fine*). Biorąc pod uwagę stosunek kary umownej do odszkodowania w ogólności można wyróżnić, co się też czyni w piśmiennictwie, jeszcze inne (poza wyłączną) kary umowne, w szczególności: karę alternatywną, karę kumulatywną, karę zaliczalną, karę miarkowaną. Tak zwana zaliczalna kara dopuszcza uzyskanie przez wierzyciela odszkodowania uzupełniającego, przy czym przesłankami tego uzyskania mogą być zwłaszcza: dowód rozmiaru szkody, dowód winy dłużnika. W odróżnieniu od przepisu art. 484 § 1 k.c., który zasadniczo przewiduje karę wyłączną, według § 63 o.w.u.s.³ wierzyciel może domagać się poza karą umowną dodatkowego świadczenia, tak by nastąpiło naprawienie całej szkody. W § 63 o.w.u.s. występuje więc owa zaliczalna kara i odszkodowanie uzupełniające. Przy tym charakterystyczna jest

³ Ogólne warunki umów sprzedaży i umów dostawy między jednostkami gospodarki uspołecznionej. Załącznik do uchwały nr 192 Rady Ministrów z 3 VIII 1973 r. w sprawie umów sprzedaży oraz umów dostawy między jednostkami gospodarki uspołecznionej, M.P. nr 36, poz. 218, z późn. zm.

okoliczność, że strony mogą w umowie wyłączyć dopuszczalność żądania odszkodowania uzupełniającego.

II

Obok odpowiedzialności, o której była mowa, w przepisach k.c. (art. 556 i n.) przewidziana jest odpowiedzialność z rękojmi za wady przy sprzedaży (wchodzi ona w grę również przy innych umowach, zwłaszcza przy umowie o dzieło, art. 635-638 k.c.)⁴, z ustaleniem (art. 558 k.c.) następującym: strony mogą ją rozszerzyć, ograniczyć lub wyłączyć. Poza tym ustaleniem jest i zastrzeżenie (w tym samym przepisie), które zacieśnia wymienione uprawnienie stron, gdy są nimi jednostki gospodarki społecznej.

Tak zwana rękojmia za wady wchodzi w rachubę wówczas, gdy rzecz sprzedana ma wady w rozumieniu art. 556 k.c. Jednakże przepisy o niej nie mają znaczenia w wypadkach określonych w art. 557-559 k.c. Według postanowień art. 560 i 561 k.c. rękojmia obejmuje następujące uprawnienia:

— co do rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, żądanie dostarczenia zamiast rzeczy wadliwych rzeczy wolnych od wad oraz żądanie naprawienia szkody wynikłej z opóźnienia;

— co do rzeczy określonej co do tożsamości, a sprzedanej przez wytwórcę tej rzeczy żądanie usunięcia wady;

— uprawnienie do odstąpienia od umowy, chyba że sprzedawca niezwłocznie wadę usunie albo oświadczy gotowość natychmiastowej wymiany rzeczy wadliwej na rzecz wolną od wad;

— żądanie obniżenia ceny.

Według art. 566 i 574 k.c. kupującemu, który wykonuje wymienione uprawnienia, przysługuje:

— uprawnienie odszkodowawcze w granicach tzw. ujemnego interesu umownego w wypadku braku winy sprzedawcy;

— uprawnienie odszkodowawcze bez tego ograniczenia, gdy występuje wina po stronie sprzedawcy.

Między rękojmią a ogólną zasadą odpowiedzialności są powiązania. Po pierwsze, jeśli kupujący odstępuje od umowy z powodu wady rzeczy sprzedanej, do obowiązku wzajemnego zwrotu otrzymanych świadczeń stosuje się przepisy o odstąpieniu od umowy wzajemnej (art. 494 k.c.). Po drugie, jeżeli szkoda poniesiona wskutek istnienia wady jest następstwem okoliczności, za które sprzedawca ponosi odpowiedzialność, kupujący może — przy wykonywaniu uprawnień z rękojmi — domagać się naprawienia szkody według generalnej formuły odpowiedzialności kontraktowej. Po trzecie, wchodzi w rachubę zasada ogólna wyrażona w art. 354 k.c.

Między rękojmią a odpowiedzialnością ogólną są też wyraźne różnice, w szczególności wchodzi w grę odrębne uprawnienia z rękojmi, służące do realizacji podstawowego celu rękojmi; po wtóre, wyróżnia się uprawnienie do odszkodowania

⁴ Na ten temat zwłaszcza W. Czachórski, *op. cit.*, s. 304 i n.; S. Włodzka, *op. cit.*, s. 343 i n.

w zakresie ujemnego interesu umownego (*lex specialis* w stosunku do ogólnej zasady wysokości odszkodowania, art. 361 § 2 k.c., jak również ogólnej zasady powstania odpowiedzialności kontraktowej, art. 471 k.c.); po trzecie, wykonanie uprawnień odszkodowawczych według art. 566 i 574 k.c. zależy od uprzedniego wykonania jednego z podstawowych uprawnień z zakresu rękojmi; po czwarte, wchodzi w grę zasada, według której uprawnienia z rękojmi (i za wady fizyczne, i za wady prawne) „wygasają” po upływie terminów określonych w art. 568 i 576 k.c. (osobna sprawa to stosunek art. 568 § 1 k.c. do postanowień w art. 579 k.c.).

Według o.w.u.s. rękojmia sprzedawcy za wady fizyczne towaru wchodzi w grę wówczas, gdy przedmiot sprzedaży nie jest dobrej jakości w rozumieniu § 43 ust. 1 i nie ma właściwości określonych w § 43 ust. 2 o.w.u.s.; również, gdy ów przedmiot ma wprawdzie wspomniane właściwości, „[...] jednak jego wartość lub użyteczność jest mniejsza od zastrzeżonej przez strony w umowie albo został wydany w stanie niepełnym” (§ 44 ust. 1, także ust. 2 o.w.u.s.). Zgodnie z § 52 o.w.u.s. uprawnienia wynikające z rękojmi obejmują:

- żądanie obniżenia ceny;
- żądanie wymiany towaru wadliwego na wolny od wad albo żądanie usunięcia wady w odpowiednim terminie (w wypadku nagłym — bez terminu) niezależnie od tego, czy przedmiotem sprzedaży jest towar oznaczony co do tożsamości, czy co do gatunku;
- po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu możliwość usunięcia wady na koszt sprzedawcy lub zakupu na koszt sprzedawcy towaru wolnego od wad, przy tym żądanie naprawienia szkody wynikłej z opóźnienia;
- odstąpienie od umowy z powodu wad towaru, „jeżeli wykonanie umowy w czasie późniejszym nie miałoby dla niego (kupującego — *J.K.*) znaczenia lub narażało go na szkodę albo gdy bezskutecznie upłynął termin wyznaczony do wymiany towaru wadliwego na nie posiadający wad lub do usunięcia wad towaru“.

Według § 63 i nast. o.w.u.s. kupującemu należy się:

- kara umowna według przepisów właściwych;
- odszkodowanie przenoszące wysokość kary umownej.

Podobnie jak w obrocie powszechnym, również w obrocie uspołecznionym między rękojmią a ogólną odpowiedzialnością są pewne powiązania i różnice. Jeśli chodzi o związki, na uwagę zasługuje możliwość żądania odszkodowania na zasadzie ogólnej. Dalej, wchodzi w grę zasada organizacyjno-gospodarcza wyrażona w art. 386 k.c., również zasada art. 354 k.c. O odrębności mogą świadczyć: odrębne uprawnienia z rękojmi; przepisy o karze umownej, których miejsce obok rękojmi, gwarancji i odpowiedzialności ogólnej nie jest całkiem wyraźne; ścisły związek uprawnień odszkodowawczych z podstawowymi uprawnieniami z rękojmi; wyjątkowy charakter odstąpienia.

Poza rękojmią za wady, k.c. zawiera przepisy o gwarancji (art. 577-582)⁵. Art. 579 k.c. obejmuje postanowienie, które w znacznej mierze podważa znaczenie uprawnień z rękojmi. Według tego postanowienia kupujący, który ma gwarancję, może wykonać

⁵ Patrz zwłaszcza W. Czachórski, *op. cit.*, s. 311 i n.; S. Włodyka, *op. cit.*, s. 349 i n.

owe uprawnienia zasadniczo dopiero wówczas, „[...] gdy sprzedawca we właściwym czasie nie uczyni zadość obowiązkom wynikającym z gwarancji“. W odróżnieniu od rękojmi, źródłem gwarancji jest umowa stron sporządzona na piśmie. Sprzedawca zobowiązuje się tu do usunięcia wad fizycznych rzeczy lub do dostarczenia rzeczy bez wad, jeżeli ujawnią się one w terminie określonym w gwarancji. Dokument gwarancyjny ma formę karty gwarancyjnej zazwyczaj wystawionej przez producenta rzeczy sprzedanej. Zawiera ona dane o przedmiocie gwarancji, uprawnienia i obowiązki stron, termin gwarancyjny. Według art. 582 k.c., gdy kupujący otrzymał od sprzedawcy kartę wystawioną przez wytwórcę, upoważniony on jest do wykonania uprawnień z gwarancji tylko wobec wytwórcy, uprawnień zaś z rękojmi za wady fizyczne rzeczy — tylko wobec sprzedawcy.

W porównaniu z rękojmią gwarancja jest wygodniejsza dla kupującego, gdyż zachowanie uprawnień z niej wynikających nie wymaga odpowiednich aktów staranności, jednak w związku z treścią art. 579 k.c., w związku z owym „właściwym czasem“ sprzedawcy, z przedłużeniami tego czasu, kupujący nie może skorzystać z odstąpienia od umowy, do którego jest uprawniony na podstawie rękojmi, przed zakończeniem terminu gwarancji.

Według § 55 o.w.u.s. w zakresie oznaczonych towarów zobowiązanym do udzielenia gwarancji jest producent, on też powinien dołączyć do towaru karty gwarancyjne z określonymi danymi. Z § 56 wynika, że gwarancja jest zapewnieniem dobrej jakości towaru, jak również zapewnieniem bezpłatnego usunięcia jego wady lub wymiany na towar wolny od wad, w razie stwierdzenia wady w terminie gwarancyjnym (zasadniczo 12 miesięcy). Obok innych postanowień w o.w.u.s. przyciąga uwagę ustalenie zawarte w ustępie 4 § 56: nie traci się uprawnień nie tylko z gwarancji, ale i z rękojmi za wady, gdy się nie zbada towaru objętego gwarancją i nie zawiadomi niezwłocznie sprzedawcy o wadzie ujawnionej w ciągu terminu określonego w gwarancji. Dalej, ustęp 2 § 59: w razie wykonania obowiązków z gwarancji w terminie niemożność korzystania z towaru do chwili wykonania nie stanowi podstawy roszczeń kupującego.

W literaturze dotyczącej rękojmi i gwarancji jest przekonująca krytyka ujęć tych instytucji w k.c. Między innymi wyrażono pogląd, że „[...] przez cały okres gwarancji nabywca zostaje zdany na łaskę i niełaskę sprzedawcy, będąc pozbawiony możliwości korzystania z rzeczy“⁶. Nie zadowala stan, w którym gwarancja hamuje rękojmię, „[...] przybiera rolę obciążenia, utrudnienia pozycji konsumenta i prowadzi do skutków odwrotnych niż zamierzone“⁷.

III

Przyjrzyjmy się szczególnie przepisom o odpowiedzialności za wykonanie prac badawczych. Dotyczą one również przedsięwzięć związanych z tzw. wdrażaniem wyników prac badawczych. Zostały one wprowadzone jako przepisy bezwzględnie

⁶ Tak M. Sośniak, *Podstawy prawa cywilnego i rodzinnego*, Katowice 1977, s. 300.

⁷ M. Sośniak, *op. cit.*, s. 301.

obowiązujące. Odpowiedzialność stanowiąca ich przedmiot opiera się na umowie, której stronami są zamawiający pracę badawczą i wykonawca pracy badawczej (szkoła wyższa, instytut naukowo-badawczy, inne jednostki organizacyjne)⁸. Do rąk zamawiającego zostały oddane dwa zestawy środków. Pierwszy z nich przypomina rękojmię czy gwarancję, w drugim występuje kara umowna oraz odszkodowanie uzupełniające. Zestawy te nie wyłączają się, pozostają więc w stosunku odmiennym od stosunku rękojmi i gwarancji zarysowanym poprzednio.

1. W § 22 o.w.u.⁹ są wyróżnione dwie sytuacje, a mianowicie stwierdzenie wad w czasie odbioru pracy badawczej oraz, po wtóre, ujawnienie wad w ciągu dwóch lat od odbioru pracy. Co do pierwszej sytuacji po komisyjnym stwierdzeniu wady — wykonania pracy „niezgodnie z warunkami umowy“ (§ 22 ust. 1) — wyróżniono znów dwa wypadki: z pracy badawczej nie można w ogóle korzystać; praca badawcza wymaga poprawek i uzupełnień wykazanych w protokole komisji dokonującej odbioru. W pierwszym wypadku zamawiającemu przysługują: a) odstąpienie od umowy z powiadomieniem jednostki nadrzędnej nad wykonawcą pracy, b) żądanie wykonania umowy po raz drugi, bez odstąpienia od niej, z zachowaniem prawa do kar umownych za zwłokę. W drugim wypadku zamawiającemu przysługuje więcej uprawnień: a) odmowa przyjęcia pracy do czasu wprowadzenia określonych poprawek i uzupełnień, z wymierzeniem kar umownych za zwłokę, b) przyjęcie pracy z obniżeniem jej ceny odpowiednio do ustaleń umowy, c) przyjęcie pracy z wyznaczeniem wykonawcy odpowiedniego terminu na bezpłatne wprowadzenie poprawek i uzupełnień, d) przyjęcie pracy z powierzeniem dokonania poprawek i uzupełnień innej jednostce na koszt wykonawcy pracy.

Druga sytuacja. W razie ujawnienia wad w ciągu dwóch lat od odbioru pracy zamawiający jest obowiązany, niezwłocznie po tym ujawnieniu, zawiadomić wykonawcę o potrzebie dokonania ponownego komisyjnego odbioru pracy, zawiadomić go na piśmie, co najmniej na 10 dni naprzód, o terminie i miejscu tego odbioru, którego ustalenia powinny być stwierdzone w protokole. Dopiero po wykonaniu tego obowiązku zamawiającemu przysługuje: a) uprawnienie do wyznaczenia wykonawcy pracy terminu bezpłatnego dokonania poprawek i uzupełnień lub do powierzenia tego dokonania innej jednostce na koszt wykonawcy pracy, jeżeli po tym dokonaniu można będzie korzystać z pracy zgodnie z przeznaczeniem, b) jeżeli korzystanie z pracy zgodnie z przeznaczeniem nie jest możliwe, przysługuje odstąpienie od umowy, c) w razie odstąpienia od umowy zamawiającemu przysługuje żądanie zwrotu dostarczonych materiałów oraz wydania dotychczasowych wyników pracy.

⁸ Na temat tej umowy A. Klein, *Uzavirani, zmeny a rozvazovani smluv o vyskumnych a zavadecich pracich*, [w:] *Technický rozvoj a hospodarské právo*, Brno 1976. Co do pojęcia pracy badawczej m. in. J. Kosík, *op. cit.*, s. 111; A. Chobot, *Regulacja prawna twórczej pracy badawczej w stosunkach pracy*, Warszawa 1975; S. Grzybowski, A. Kopff, J. Serda, *Zagadnienia prawa autorskiego*, Warszawa 1973; również art. 1 i n. ustawy z 10 VII 1952 r. o prawie autorskim, Dz.U. nr 34, poz. 234, z późn. zm.

⁹ Ogólne warunki umów. Załącznik do zarządzenia ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki z 9 V 1974 r. w sprawie ogólnych warunków umów o prace badawcze i umów związanych z wdrażaniem wyników tych prac oraz zasad udzielania zleceń przez jednostki nadrzędne, M.P. nr 18, poz. 109.

2. Jak zaznaczono wcześniej, niezależnie od przedstawionych już środków, zamawiający ma również uprawnienie do kar umownych i do odszkodowania uzupełniającego.

Według ujęcia materii w § 23 o.w.u. każdej ze stron należy się kara umowna w wysokości ustalonej w umowie bez względu na wysokość poniesionej szkody, nadto uzupełnienie odszkodowania w wypadku, gdy rozmiar szkody jest większy niż suma zastrzeżonej kary umownej. Przesłanką obydwu uprawnień jest niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy. W porównaniu z wcześniejszymi uwagami o karze umownej widać, że § 23 o.w.u. przewiduje tzw. zaliczalną karę. Charakterystyczna jest okoliczność, że przepis ten nie przewiduje uprawnień stron do umownego wyłączenia dopuszczalności żądania odszkodowania uzupełniającego. Ustanowiona w nim kara umowna podlega miarkowaniu. Mianowicie, wykonawca może żądać zmniejszenia jej, gdy występuje jedna z dwóch przesłanek, których sformułowanie nie jest nowością: praca badawcza została wykonana w znacznej części należycie; kara jest rażąco wygórowana.

Według § 23 ust. 3 kara umowna (również możliwe odszkodowanie uzupełniające) należy się również w wypadku, gdy niewykonanie umowy całkowicie lub częściowo jest następstwem decyzji jednostki nadrzędnej lub organu naczelnego, któremu podlega strona zobowiązana.

Stosowanie omówionych postanowień może wywołać trudności. Między innymi, sama wada pracy badawczej, tj. w sformułowaniu § 22 o.w.u. „wykonanie niezgodne z warunkami umowy“, może być powodem komplikacji. W praktyce owe warunki bywają formułowane szybko, nie brak w nich niejasności. Wykonawca pracy może pojmować użyte określenia w sposób odbiegający od rozumienia drugiej strony, jeszcze inaczej może patrzeć na to komisja dokonująca odbioru. Toteż pojmowanie warunków umowy bez rozbieżności, jasność przedmiotu i zakresu pracy w „warunkach“ jest czynnikiem o podstawowym znaczeniu. Gdy tego brak, może nastąpić zmarnowanie czasu i środków. Niezależnie od tego trudnym, jak wiadomo, zadaniem jest komisyjny odbiór pracy badawczej, przy czym stopień trudności zależy nie tylko od rodzaju tej pracy. Jak wynika z doświadczeń, choćby z zakresu konkursów na najlepsze prace doktorskie i habilitacyjne, ocena pracy wymaga, poza przedzieraniem się przez setki stron złego nieraz maszynopisu, dużego wysiłku indywidualnego przy określaniu poziomu poszczególnych składników opracowań. Kolejnym wysiłkiem jest konfrontacja wyników w komisji i ustalenie komisyjnej oceny. Chodzi o to, by była ona oparta na solidnych udziałach członków komisji i w końcu była dobrym wyrazem wartości ocenianej pracy.

Innym zagadnieniem zasługującym na osobną dyskusję jest przydatność kary umownej w stosunkach między zamawiającym a wykonawcą pracy badawczej. Tym bardziej, że ta kara nie jest panaceum na swym właściwym polu, tzn. w stosunkach umownych dotyczących przedmiotów materialnych. Wprawdzie według właściwych przepisów wykonawcą jest określona jednostka organizacyjna, od której działania, organizowania badań zależy dużo. Jednak w końcowym rachunku w twórczości naukowej trzeba się oprzeć na pracowniku naukowym, badaczu, autorze, na jego oddaniu studiom, na jego warunkach życiowych, kwalifikacjach w ogólności. Od

niego zależą wyniki badań, rzeczywiste wyniki, nie fasadowe. Zapewne sprawa znaczenia kary umownej w zakresie umów o prace badawcze wymaga dojrzałego namysłu, w tym zastanowienia się nie tylko nad zespołami naukowymi, jednostkami organizacyjnymi, ale i nad podstawowymi przesłankami owocnych prac naukowych. W pogoni za normowaniem organizacji czy reorganizacji badań nie można tracić z oczu wewnętrznej strony badań.

BEMERKUNGEN ZUR VERANTWORTUNG FÜR SACHMÄNGEL UND MÄNGEL VON FORSCHUNGSARBEITEN

Zusammenfassung

Der Bereich von Mängeln betreff Sachen und auch Forschungsarbeiten umfaßt: allgemeine Grundsätze zur Verantwortung für Nichtausführung oder ungebührliche Ausführung von Verpflichtungen, Konventionalstrafe, Haft für physische Mängel und Haft für juristische Mängel. Was physische Mängel von Sachen betrifft, so hat hier eine besondere Bedeutung die Garantie. Die Arten von Verantwortung für Forschungsarbeiten betreffende Mängel bilden neben allgemeinen Grundsätzen zur im Bürgerlichen Gesetzbuch enthaltenen Verantwortung, auch Sache von besonderen Regelungen. Für Arten von Verantwortung für Mängel von Sachen sind Regelungen des Bürgerlichen Gesetzbuches und Regelungen der allgemeinen Vereinbarungen der Verkaufsverträge zuständig. Diesbezüglich sind hier gewisse Unterschiede zwischen Auffassungen von Fragen im allgemeinen Umsatz, und ihrer Auffassung im vergesellschaftlichen Umsatz zu verzeichnen. Bemerkenswert ist auch die im Schriftwesen beanstandete Abhängigkeit der Haftzuständigkeit von der Garantiezuständigkeit. Auf den ersten Blick scheint der Schutz des Käufers günstig zu sein, bei näherem Betrachten erweist er sich jedoch nicht als völlig befriedigend. Im Bereich von mangelhaften Forschungsarbeiten kann das Erreichen einer geeigneten Arbeitsausführung illusorisch sein. Es muß dabei daran gedacht werden, daß Hersteller, dem Wortlaut der Verträge zuwider, hier nicht so weit eine Organisationseinheit ist, sondern vielmehr der wissenschaftliche Arbeiter selbst. Von seinem Einsatz erst hängen Termin und Qualität der Ausführung einer Arbeit ab.